

verschaffen? Nog tot in zijn hoge ouderdom keerde hij op dat punt telkens weer terug. Wanneer in geschrifte of op college kritiek op bepaalde schrijvers werd geoefend, dan was het vaak op dat terrein dat zij onderhanden werden genomen. Vooral Krabbe, voor wien deze problemen een gesloten boek vormden, heeft hij meermalen vlijmscherp onder het mes van zijn analyse der begrippen en vooronderstellen gelegd. Maar na zijn eersteling heeft hij zich, behalve hier en daar in „Van Bewijs” niet meer constructief op dit terrein gewaagd.

Toen in 1911 het proefschrift van Leendertz over „De Grond van het Overheidsgezag in de Anti-revolutionaire Staatsleer” met een aan de neo-Kantiaanse onderscheiding van feit en norm ontleende maatstaf de wijze te lijf ging, waarop de meeste anti-revolutionaire schrijvers het gezag van de overheid trachtten de rechtvaardigen, besprak Anema het boek in een opstel, dat is getiteld „Iets over Anti-revolutionaire staatsleer”. Daar zou men nu een volledig kennis-theoretisch tegenbetoog verwachten. Maar het komt niet. Wij horen dat een praktische wetenschap als de rechtswetenschap naast hoofd en hart ook de „hand” moet bevredigen en den jongen doctor wordt aangeraden „zich eens tot over de oren in de anti-revolutionaire praktijk te dompelen, dat zal hij spoedig verstaan, dat abstracte logica in het leven maar een betrekkelijke rol speelt. De levensfeiten zelf, niet studeerkamer abstracties, moeten de Leitmotieven voor een rechts- en staatsleer geven. Wat daarom in de exacte wetenschappen een absolute fout is te achten, moet in de geestelijke wetenschappen met zeker relativisme worden beschouwd.”¹⁾ „De thans in Nederland als antirevolutionair te boek staande staatsleer is metterdaad een merkwaardig geheel. Ze vormt geen goed gestyleerde eenheid, ze is uit brokstukken van zeer heterogene oorsprong saamgesteld. Aan al die brokstukken, ieder op zichzelf beschouwd, kleeft zekere overdrijving door de liefde, soms haast de hartstocht, waardoor de telkenmalige bouwmeester uit het leven is geïnspireerd. Systematisch is ze onevenredig en gebrekkig . . . Haar logica is vaak verre van onberispelijk, haar grondbegrippen zijn veelal zo vaag, dat ze in het privaats- en strafrecht onmiddellijk als onbruikbaar ter zijde zouden worden gelegd. En toch – dit alles betreft slechts het uitwendige.

¹⁾ Stemmen des Tijds, 1e Jrg. (1912), blz. 95.